

Φαβέλα
στην είσοδο
του Σαλβαδόρ,
Βραζιλία, 2005

σχέσης τους με το ιστορικό γίνεσθαι της κάθε χώρας ή περιοχής, καθώς και των διεθνών διαδικασιών που τις ευνόησαν ή τις περιόρισαν. Οι συνοικίες αυτές αλλάζουν γρήγορα (και οπτικά, ως «τοπία», αλλά και οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά) όπως και όλος ο κόσμος, κρατάνε όμως στοιχεία «**παράδοσης ανταρσίας**» ή «**υποτέλειας**», που σημάδεψαν τη γέννησή τους.

Έτσι, συχνά μένουν στο μυαλό μας ως αλληγορία: μιλάμε γι' αυτές κι εννοούμε κάτι άλλο, ανάλογα με το τι ψάχνουμε... Στην πραγματικότητα, η μόνη κοινή περιγραφή τους σχετίζεται με το ίδιο το τοπίο τους, όπως το λαμβάνει ο φακός του περιηγητή: μικρές υποτυπώδεις κατοικίες σε μικρά οικοπέδα ή αγροτεμάχια, με πρόχειρα φτιαγμένους χωματόδρομους και χωρίς τις στοιχειώδεις υποδομές. Τοπίο που αλλάζει με διαφορετικούς ρυθμούς, ανάλογα με την παρέμβαση των κοινωνικών κινήματων ή του κράτους ή στις περισσότερες περιπτώ-

σεις των ίδιων των κατοίκων ανά οικογένεια. Είναι φανερό ότι όλη αυτή η διαδικασία, με εξαίρεση την πρώτη φάση της, τη δημιουργία αυτών των συνοικιών, δεν είναι και τόσο «**αυθόρμητη**». Για τον λόγο αυτό τις ονομάζουμε «**συνοικίες αυθόρμητης γένεσης**».

Οι συνοικίες αυτές, όταν δεν γκρεμίζονται, πυκνώνουν για να καταλήξουν σε έντονα πυκνοδομημένα τμήματα της πόλης. Συχνά, όμως, κρατάνε για καιρό την κοινωνικά διαμορφωμένη εικόνα του παρελθόντος και φαντάζουν απροσπέλαστες σε όσους δεν τις γνωρίζουν. Άλλοτε τις προσπερνάμε χωρίς να γνωρίζουμε... Υπάρχουν όμως πράγματα που τις κάνουν ακόμα να ξεχωρίζουν: ένα τραγούδι, ένα γκράφιτι, μια γιορτή.

Το ενδιαφέρον των κειμένων που ακολουθούν επικεντρώνεται, φυσικά, σε εκείνες τις γειτονιές που γέννησαν σοβαρά κοινωνικά κινήματα και άφησαν πίσω τους μήνες παράδοσης ανταρσίας. Εστιάζει επίσης σε αυτές που δημιουργούν σήμερα τέτοιες παραδόσεις και μας βοηθάνε να ονειρευόμαστε... ή, καλύτερα, να ζούμε την ετεροτοπία μας.

Κρίστη Πετροπούλου

Περιγραφή σταδιακής κατασκευής μιας συνοικίας «**αυθόρμητης γένεσης**»

1. Απόκτηση αγροτεμαχίου ή οικοπέδου συνήθως μικρών διαστάσεων (μέσω αγοράς, καταπάτησης από ιδιώτες ή τοπικούς άρχοντες ή, στην πιο ενδιαφέρουσα περίπτωση, κατάληψης γης από συλλογικότητες που αντιτίθενται στις πελατειακές σχέσεις).
2. Κατασκευή ομάδας κατοικιών με πρόχειρο τρόπο ή με πιο σύγχρονα μέσα (στήνοντας τον βασικό σκελετό), συνήθως μέσα σε μια νύχτα. Ένα δωμάτιο στην αρχή. Με τον καιρό συμπληρώνονται 2-3 δωμάτια. Σύνδεση με το δίκτυο ηλεκτροδότησης με πρόχειρο ανεπίσημο τρόπο, προμήθεια νερού μέσω βυτιοφόρων. Την περίοδο αυτή η συνοικία δεν εμφανίζεται ακόμα στους χάρτες, την καταγράφουν όμως οι κατά τόπους αστυνομίες...
3. Περίοδος αναμονής (από 1-9 χρόνια) για την αναγνώριση και νομιμοποίηση της κατάστασης. Στην περίοδο αυτή αναπτύσσονται είτε κοινωνικά κινήματα είτε πελατειακές πολιτικές σχέσεις. Κατασκευή λίγο
- λίγο (πριν ή μετά τη νομιμοποίηση) με πιο σκληρά υλικά (μπετόν, τούβλα ή άλλα) με τη βοήθεια όλης της οικογένειας και των φίλων. Την περίοδο αυτή υπάρχουν κοινοί κήποι ανάμεσα στα σπίτια και αλάνες όπου παίζουν τα παιδιά. Στους χάρτες βλέπουμε συνήθως μόνο την τοποθεσία, στην Πολεοδομία και στις κεντρικές πλέον υπηρεσίες της αστυνομίας συζητιέται «ποιες θα αφήσουμε και ποιες όχι»... Οι συζητήσεις εντείνονται την περίοδο των εκλογών.
4. Νομιμοποίηση της γειτονιάς ή της συνοικίας, ανάλογα την έκταση. Ένταξη σε πολεοδομικό πλάνο. Δημιουργία υποδομών στο μέρος του οικισμού που νομιμοποιήθηκε (ηλεκτρισμός, νερό, τηλέφωνο κ.λπ.) και αναγνώριση των ήδη υπάρχοντων συνδέσεων. Στους χάρτες βλέπουμε συνήθως τους μεγάλους δρόμους που την περικλείουν, καθώς και τις κεντρικές οδούς. Πρώτο ενδιαφέρον των ιδιωτικών κατασκευαστικών εταιρειών.
5. Οικιστική πυκνωση της συνοικίας -οικοδόμηση των ελεύθερων χώρων από επιχειρηματίες και νέους ενδιαφερόμενους. Πρώτες επεκτάσεις σε κοντινές περιοχές. Διαδοχικό χτίσιμο δεύτερου και τρίτου ορόφου ή παραχώρηση με ειδικό συμβόλαιο σε οικοδομική επιχείρηση για την κατασκευή πολυώροφου (3-5 ορόφων). Η συνοικία χαρτογραφείται -αποτελεί πλέον αναπόσπαστο τμήμα της πόλης.
6. Έντονη πυκνωση του πληθυσμού και του χτισμένου χώρου. Η περιοχή πλέον είναι ασφυκτική και... πανάκριβη. Πρώτα μεταναστευτικά ρεύματα προς άλλες «λιγότερο δομημένες», πιο «φτηνές», πιο «ασφαλείς», πιο «ανθρώπινες» και πιο «φυσικές» περιοχές (σύμφωνα με τα λεγόμενα των κατοίκων κατά περίπτωση). Κι έτσι γίνονται οι πόλεις... οι «άλλες», οι «ανεπίσημες» που, κατά τα άλλα, γίνονται με όλες τις επίσημες διαδικασίες...

